

ЎЗБЕКИСТОНДА ИЛМ-ФАН ВА ТАЪЛИМ

МАВЗУСИДАГИ ИЛМИЙ
КОНФЕРЕНЦИЯ

№1
26 МАРТ

2020

Конференцияга қуйидаги шўъбалар бўйича мақолалар қабул қилинади:

1. Санъат ва маданият фанлари
2. Тарих фанлари
3. Фалсафа фанлари
4. Филология фанлари
5. География фанлари
6. Педагогика фанлари
7. Психология фанлари
8. Социология фанлари
9. Ижтимоий-гуманитар фанлари
10. Жисмоний маданият

 I WORLD of
JOURNALS

 Google Scholar

 Academic
Resource
Index
ResearchBib

<http://oac.dsmi-qf.uz>

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MADANIYAT VAZIRLIGI

O'ZBEKISTON DAVLAT SAN'AT VA MADANIYAT INSTITUTINING
FARG'ONA MINTAQAVIY FILIALI

“ORIENTAL ART AND CULTURE” ILMIY-METODIK JURNALI

“O‘ZBEKISTONDA ILM-FAN VA TA‘LIM”

KONFERENSIYASI TO‘PLAMI
(2-QISM)

26 Mart 2020 yil

Qo‘qon shahri

TAXRIRIYAT

Editor in chief

Usmonov Shamsiddin Yulchiboyevich
Associated Professor

Executive Secretary

Turgunbaev Rashid Muxtorovich
MSE

Preparing for publishing

Karimov Bobur Murodjon o'g'li

Бош муҳаррир

Усмонов Шамсиддин Юлчибоевич
Доцент

Масъул котиб

Турғунбоев Рашид Мухторович
МИТ

Нашрга тайёрловчи

Каримов Бобур Муроджон ўғли

Editorial board

T.Mirzayev
Academician, Scientist-Folklorist
S.Mannopov
National artist of Uzbekistan, Professor
I.Yuldashev
Doctor of Philology, Professor
M.Juraev
Honored Worker of Culture, Doctor of Philology, Professor
R.Maksudov
Doctor of technical sciences
M.Abdullayeva
Honored mentor of youth of Uzbekistan, Professor
R.Shukurov
Candidate of Philology, Associated Professor
R.Xolmatov
Candidate of Historical Sciences, Associated Professor
K.Yuldashev
Honored Artist
G.Xolikulova
Candidate of Art Sciences
A.Eminov
Candidate of pedagogical sciences, Associated Professor
M.Xujaev
Member of the union of writers
E.Yuldashev
PhD of Art Sciences
O.Xasanov
PhD of Political Sciences

Тахририят

T.Мирзаев
Академик, фольклоршунос олим
С.Маннопов
Ўзбекистон халқ артисти, профессор
И.Йўлдашев
Филология фанлари доктори, профессор
М.Жўраев
Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими, филология фанлари доктори, профессор
Р.Максудов
Техника фанлари доктори
М.Абдуллаева
Ўзбекистонда хизмат кўрсатган ёшлар мураббийи, профессор
Р.Шукуров
Филология фанлари номзоди, доцент
Р.Холматов
Тарих фанлари номзоди, доцент
К.Йўлдашев
Ўзбекистонда хизмат кўрсатган санъат арбоби
Г.Холикулова
Санъатишунослик фанлари номзоди
А.Эминов
Педагогика фанлари номзоди, доцент
М.Хўжаев
Ўзбекистон ёзувчилар уюшмаси аъзоси
Э.Юлдашев
Санъатишунослик фанлари PhD
О.Хасанов
Сиёсатишунослик фанлари PhD

Founder

Fergana Regional Branch of Uzbekistan State Institute of Art and Culture

Таъсисчи

Ўзбекистон давлат санъат ва маданият институтининг Фарғона минтақавий филиали

Table of Contents/Мундарижа

TARIX

1.	Abrorjon Sadriddinov TURKISTONDA MATBAA-BOSMAXONALARINING TASHKIL ETILISHI HAMDA NASHRIYOTCHILIK FAOLIYATINING O'LKA MADANIY HAYOTI TARAQQIYOTIDA TUTGAN O'RNI (XIX ASR OXIRI – XX ASR BOSHLARI)	1
2.	Oydinov Tursunmurod Yusipovich “TARIXI RASHIDIY”DA BOBUR TALQINI	7
3.	Mattiyev O'tkir Begmatdulobovich XIX-XX ASR BOSHLARIDA SAMARQANDDA YASHAGAN AFG'ON FUQAROLARI FAOLIYATINI TARIXSHUNOSLIKDA YORITILISHI	11
4.	Auganbaev Jomartbek, R.Rajabov TARIX HAQIQATI	15
5.	Иномжон Аҳмадқулов 1898 ЙИЛ АНДИЖОН ҚЎЗФОЛНИ МУСТАМЛАКАЧИ МАЪМУРЛАР ТАЛҚИНИДА	18
6.	Abdurazzaqov Shaxzodxo'ja Shokirxo'ja o'g'li ISPANIYA ELCHISI KLAVIDXONING AMIR TEMUR DAVLATIGA SAYOHATI (1403-1406)	22
7.	Tojiboyev Jahongir Ilhomovich TURKISTONDA POLYAK HARBIY ASIRLARI	26
8.	Eliyeva Nargiza Toshbo'riyevna BUYUK TEMURNING SUYUKLI NABIRASI	29
9.	Абдуллаев Равшанжон Иномжон ўгли, Курбонов Диёр Наримонович АНДИЖОН ҲОКИМИ ОЛИМБЕК ДОДХОҲ	32
10.	Abdutilibov Muhridin Zuhridin o'g'li, Mamasoliyeva Ramazonxon Azimovna, Abdutilibov Fahriddin Zuhridin o'g'li, Abdutilibova Muqaddasxon Mansurbek qizi ZA'FARON (CROCUS SATIVUS) O'SIMLIGI TARIXIDA VA ISLOM DINIDA TUTGAN O'RNI	36
11.	Хусанова Шахло Артикалиевна ҚАДИМИЙ ДОВОН ДАВЛАТИ ТАРИХИГА ОИД ТАРИХИЙ РОМАН	41
12.	Абдуллаев Диёржон Нодиржон ўғли МЕЦЕНАТЛИК ВА ҲОМИЙЛИК ҲАРАКАТИНИНГ ТАРИХИЙ ВА ТАДРИЖИЙ ТАҲЛИЛИ (Таълим соҳаси мисолида)	46
13.	Ярматов Ойбек Шайманович РУС МУСТАМЛАКА МАЪМУРИЯТИНИНГ ТУРКИСТОНДАГИ ҲИНД ФУҚАРОЛАРИ БИЛАН МУНОСАБАТИ	50
GEOGRAFIYA		
14.	Qarshiyev Namadulla Muxiddin o'g'li THE ROLE OF ECONOMETRIC ANALYSIS IN DETERMINING THE COST OF TOURISM PRODUCTS	55
15.	Бахрамов Ихтиёр Бахтиёрович АВЛОДЛАРГА ФАХР ВА ЎРНАК БЎЛАДИГАН УМР	59
16.	Ergashev Davron Ulug'bek o'g'li BUKHORODA ZIYORAT TURIZMNI RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI	62
17.	Балтабаев Омирбай Осербиевич ЖЕРГИЛИКЛИ ГЕОГРАФИЯЛЫҚ ТЕРМИНЛЕР ТОПОТЕРМИН СЫПАТЫНДА («ГАЎ» ТЕРМИНИ МЫСАЛЫНДА)	64
18.	Абдутолибов Мухриддин Зухриддин ўғли, Мамасолиева Рамазонхон Азимовна	68

	АНДИЖОН ГЕОГРАФИК ШАРОИТИДА ЕТИШТИРАЛАЁТГАН ЭКМА ЗАЪФАРОН (CROCUS SATIVUS L.) НИНГ БАЪЗИ БИОЭКОЛОГИК ЖИХАТЛАРИ	
19.	Солиев Азизбек Камолдинович АХСИКЕНТ - ФАРҒОНА ВОДИЙСИ МАРКАЗИ	71
20.	Бахрамов Ихтиёр Бахтиёрович СУРҲОНДАРЁ ВИЛОЯТИ РЕКРЕАЦИЯ РЕСУРСЛАРИ ВА УНИ РИВОЖЛАНТИРИШ МАСАЛАЛАРИ	74
21.	Nosirov Bunyodjon G'offorali o'g'li O'ZBEKISTONDA TURIZMNI RIVOJLANISH TAHLILI VA ISTIQBOLLARI	78
22.	Qurbonova Sharifa Solayevna KO`HNA VA YANGI URGANCH	81
23.	Shaxzod Ibragimov, Quvonchbek Sag`dullayev O`ZBEKISTON ERKIN IQTISODIY ZONALARINING GEOGRAFIK XUSUSIYATLARI	85
24.	Аллаберганов Наврузбек Аллаберганович ЕР РЕСУРСЛАРИ МОНИТОРИНГИНИ ОЛИБ БОРИШДА ЖАҲОН ТАЖРИБАСИНИ ЎРГАНИШ	90
25.	Н.Ҳамдамова ГЕОГРАФИЯ ВА МАТЕМАТИКА ФАНЛАРИНИ УЗВИЙЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШГА ДОИР МЕТОДИК ТАВСИЯЛАР	95
26.	Тошпўлатов Абдуқодир Махаммаджон ўғли АНКЛАВ ЭКСКЛАВ ҲУДУДЛАР: ГЕОГРАФИК ВА ГЕОСИЁСИЙ ТАҲЛИЛ	97
27.	Камола Раҳимова НАУТАКА, БУХОРО, МАРОҚАНДА БИЛАН РАҚОБАТЛАШГАН ШАҲАР	103
28.	Ravshanbek Rahmonov TABIATNING NOYOB YODGORLIKLARI VA ULARDAN FOYDALANISH HOLATI	107
	PSIXOLOGIYA	
29.	Маматқулов Санжар Тошпулатович ТРАНСАКТ АНАЛИЗДА ШАХСНИНГ ҲАЁТИЙ ПОЗИЦИЯСИ МУАММОСИ	112
30.	Охунжон Ҳайдаров, Дилфуза Юлчибоева РЕФЛЕКСИЯ ПСИХОЛОГИК ФЕНОМЕН СИФАТИДА	120
31.	Мусурмонкулова Нилуфар НЕВРОЗ И НЕВРАСТЕНИЯ У ДЕТЕЙ	123
32.	D.Sh.Norqo'ziyeva BOLALARDAGI QO'RQUVNI BARTARAF ETISHDA ERTAK TERAPIYANING O'ZIGA XOS PSIXOLOGIK IMKONIYATLARI	126
33.	Хайтметова Камола Комилжонова БОЛА ПСИХОЛОГИЯСИ ТАРИХИ	130
34.	Охунжон Ҳайдаров, Омадбек Норматов ЎСПИРИНЛИК ДАВРИДА ШАХСИЙ РЕФЛЕКСИЯНИНГ ШАКЛЛАНИШИ	134
35.	Бурхонова Умида Иномовна ИНСОНЛАРДАГИ ОНГ ВА ОНГОСТИ БИЛАН БОҒЛИҚ ЖАРАЁНЛАРНИНГ АҲАМИЯТЛИ ХУСУСИЯТЛАРИ	137
36.	Axrorova Sevinch Abrorovna HOZIRGI ZAMONDA AUTIZMLI BOLALARNING TA'LIM-TARBIYA MUAMMOSI	139

37.	Дилфуза Юлчибоева ЁШ АВЛОДГА ИҚТИСОДИЙ ТАРБИЯ БЕРИШ ВА ТЕЖАМКОРЛИКНИ ТАРБИЯЛАШ – ДОЛЗАРБ ВАЗИФА	143
38.	D.A.Saliyeva, V.Zokirov МАКТАВГАСНА YOSHDAGI BOLALARDA AGRESSIV XULQ ATVORNI SHAKLLANISHI	146
39.	Охунжон Ҳайдаров, Дилфуза Юлчибоева РЕФЛЕКСИЯ ПСИХОЛОГИК ФЕНОМЕН СИФАТИДА	150
40.	Охунжон Ҳайдаров, Омадбек Норматов ЎСПИРИНЛИК ДАВРИДА ШАХСИЙ РЕФЛЕКСИЯНИНГ ШАКЛЛАНИШИ	153
IJTIMOIIY-GUMANITAR		
41.	Муяссаров Б.Қ. ШАХС МАЪНАВИЯТИНИ ЮКСАЛТИРУВЧИ ОМИЛЛАР ТИЗИМИДА “ИННОВАЦИОН ТЕХНОЛОГИЯ” ТУШУНЧАСИНИНГ МАЗМУНИ ВА МОҲИЯТИ	156
42.	Халова Мафтуна Абдусаламовна, Кабилова Зарнигор Бахтияровна “НАҚАДАР КЕЧИКИБ АНГЛАДИМ СЕНИ...”	161
43.	Samadov Ortiq Abdualim o'g'li, Hamrayeva Zilola Hamro qizi RAQAMLI IQTISODIYOT - TARAQQIYOTNING YANGI BOSQICHI	165
44.	Abdullaeva Saodat Nurilloeyvna RELATIONS BETWEEN TURKEY AND UZBEKISTAN DURING THE PRESIDENCY OF ISLAM KARIMOV	168
45.	Исламова Комила Пайзуллаевна, Боймуродова Нодира Хусниддин қизи САДРИДДИН АЙНИЙНИНГ ЖАДИДЧИЛИК ҲАРАКАТИДА ТУТГАН ЎРНИ ВА ИЖТИМОИЙ ФАОЛИЯТИ	171
46.	Jiyanbekova Sharofat TURKIYA - O'ZBEKISTON MUNOSABATLARIDA YANGI DAVR VA ISTIQBOLLI HAMKORLIK NATIJALARI	178
47.	Ro'ziyev Elbek O'rol o'g'li “TARIXI RASHIDIY”DA HIROT ADABIY MUHITI IJODKORLARI ZIKRI	181
48.	И.Х.Атамирзаев ЯНГИЛАНАЁТГАН ЖАМИЯТДА ҲУҚУҚИЙ МОДЕРНИЗАЦИЯ ҲАМДА ИСЛОҲОТЛАРИНИНГ ЎЗИГА ХОС ЖИҲАТЛАРИ	184
49.	Ismatov Jonibek Ibodovich ONOMASTICS AS A SCIENCE AND DEFINITION OF THE CONCEPT OF ANTHROPONYM	191
50.	Karimjonova Fanuza NAQISHBANDIYA TARIQATINING SHAKLLANISHI VA UNING YOYILISHI	196
51.	Бахтиёр Холмирзаев ПАҲЛАВОН ДАРВЕШМУҲАММАДНИНГ ЖАСОРАТИ	198
52.	Baujanova Oqila DIPLOMATIC RHETORIC AND ITS FEATURES	203
53.	Ботиров Эркинжон Хайитович АГРАР СОҲАДА КЛАСТЕР УСУЛИНИ ЖОРИЙ ЭТИЛИШИ - ИШ БИЛАН ТАЪМИНЛАШНИНГ АСОСИЙ ВОСИТАСИ	206
54.	Kishvarova Gulhumor MAQOLLARDA UCH SONINING QO'LLANILISHI	208
55.	Mamadaliyeva Maxfirat ERKIN VOHIDOV SHE'RIYATIDA HUSNI TA'LIL TALQINI	211

56.	Mutalova Dilfuza CHO‘LPON SHE‘RIYATIGA AYRIM CHIZGILAR	214
57.	Saydullayeva Muqaddas HOFIZ XORAZMIY SHE‘RIYATIDA TALMEH SAN‘ATI	217
58.	Turdaliyeva Gulchiroy KAYKOVUSNING “QOBUSNOMA” ASARIDA NUTQ ODOBI MASALALARI	220
59.	Jo‘raboyeva Nilufar EZGULIKKA YOG‘IRILGAN UMR VA SHE‘RIYAT	222
60.	Kamolova Kimyoxon BADIY TAKRORLAR BILAN BOG‘LIQ SAN‘ATLAR CHO‘LPON SHE‘RIYATI MISOLIDA	225
61.	Исломова Соҳиба Исмоилжоновна ЧЎЛПОН НАЗМИЙ АСАРЛАРИ МАНБАЛАРИ	228
62.	Одилжоновна Камола Абдувосит қизи СИРОЖИДДИН САЙЙИД ШЕЪРИЯТИДА МУХАММАС ЖАНРИ: АНЪАНА ВА ЯНГИЛАНИШЛАР	232
63.	Aziza Kholboboeva THE PLACE OF ADVERTISEMENT DISCOURSE IN TOURISM INDUSTRY OF UZBEKISTAN	236
64.	Чорихон Султонович Саидов, Маманазаров Маъруф Толиб ўғли НАНОТЕХНОЛОГИЯ ХХІ-АСР ТЕХНОЛОГИЯСИ	239
65.	Бунёд Марасулов Шарипович, Фарихон Маматисақова Мирзахакимовна ЧЕККА ХУДУДЛАРДА ХУСУСИЙ КУТУБХОНАЛАР ТАШКИЛ ЭТИШ ВА ЁШЛАРНИ КИТОБХОНЛИК МАДАНИЯТИНИ ШАКЛЛАНТИРИШ, РИВОЖЛАНТИРИШ ҲАМДА ЮКСАЛТИРИШДА ИННОВАЦИОН ТАКЛИФЛАР	241
66.	Ахатов Лутфилло Караматиллоевич ЖОМИЙ АСАРЛАРИДА ТОЛЕРАНТЛИК ТИМСОЛИ ВА АХЛОҚИЙ ҚАРАШЛАР	244
67.	A.E.Oblakulov, M.Xalilova YETAKCHI - O‘Z KUCHIGA ISHONGAN, JASUR VA HARIZMATIK INSON	253
68.	Ibadullayeva Saida Maxmudjanovna MAHALLIY XOM-ASHYODAN TARKIBI BOYITILGAN NON MAHSULOTLARINI ISHLAB CHIQRISH	256
69.	Askarov Dilmurod Baxtiyor o‘g‘li FANNING INTEGRATSIYASI VA DIFFERENTSATSIYASI	262
70.	Тўхтаев Хусан Мирзаевич ЎЗБЕКИСТОНДА ҚИШЛОҚЛАРНИНИ ФАРОВОНЛИГИНИ ОШИРИШГА ҚАРАТИЛГАН ОМИЛЛАР	265
71.	Ma‘mura Madaminova O‘ZBEK ADABIYOTIDAGI BIOGRAFIK QISSALARDA ADABIY TA‘SIR MASALASI	271
72.	Рустамов Достонбек Жамшид ўғли ИҚТИСОДИЁТНИНГ ИННОВАЦИОН РИВОЖЛАНИШИ ВА МЕҲНАТ МУНОСАБАТЛАРИНИНГ ЯНГИ ШАКЛЛАРИ	275
73.	H.Mo`minov, R.Ibrohimova, Z.T.Tog`ayev DUNYO XALQLARI VA O‘ZBEKLARNING AN‘ANAVIY MASHG‘ULOTLARI, ХО‘ЖЛИК FAOLIYATI	278
74.	Валихонова Гулнорахон Комилжоновна ПО ВОПРОСУ МИГРАЦИИ УЙГУРОВ НА ТЕРРИТОРИЮ	284

ФЕРГАНСКОЙ ДОЛИНЫ И ИХ РАССЕЛЕНИЯ		
75.	M.F.Mahmudov O'ZBEK VA INGLIZ XALQ OG'IZAKI IJODIDAGI MAQOLLARNING QIYOSIY TADQIQI	289
76.	Axmedov Shaxzod MUSTAQILLIK YILLARIDA O'ZBEKISTONDA CHORVACHILIK SOHASINI RIVOJLANTIRISHNING ME'YORIY-HUQUQIY ASOSLARI	291
77.	Begamov Mukhriddin CORRUPTION AND ITS MAIN ROOTS AND THE MODULE OF ASIAN COUNTRIES IN THE FIGHT AGAINST IT	295
78.	Хотамова Дилдора Шабоновна ЁШЛАРНИНГ БЎШ ВАҚТЛАРИНИ ТЎҒРИ ТАШКИЛ ҚИЛИШ ДОЛЗАРБ ВАЗИФА	297
79.	Ядгаров Акрам Акбарович АГРОСУҒУРТА-ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИДА МАҲСУЛОТ ЕТИШТИРУВЧИЛАРНИНГ ИҚТИСОДИЙ БАРҚАРОРЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШДА МУҲИМ ОМИЛДИР	301
80.	Қодиров Барҳайотжон Собиржонович, Аманов Абдусалим Абдусаломович УРУШ ЙИЛЛАРИДА ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИМЛАРИНИ КИМЁ, ГЕОЛОГИЯ, ТИББИЙ СОҲАЛАРГА ҚЎШГАН ҲИССАЛАРИ	305
81.	Х.М.Тожибоева ЁШЛАР ИЖТИМОЙ ФАОЛЛИГИНИ ОШИРИШДА ТАЪЛИМ МУАССАСАЛАРИНИНГ ИМКОНИАТЛАРИ	308
82.	Norqo'ziyev Fathullo Bahromjon o'g'li SOTSILOGIYANI MADANIYATDAGI TANLILI	312
83.	Abduvaliyeva Sayyora Saloxidin qizi, Qambarov Jahongir Rahmonjon o'g'li VENBUDIYNING "PADARKUSH" DRAMASIDAGI TARBIYA MASALASI	315
84.	Турсункулова Махсуда, Саидов Алишер "UZCHARMEKHO" ЧАРМ, ПОЙАБЗАЛ ВА МЎЙНА ХАЛҚАРО КЎРГАЗМА-ЯРМАРКАСИДАГИ ЁШЛАРИМИЗ ЮТУҒИ	318
85.	Avezova Marhabo Qalandarovna FRANSUZ TILI O'QITUVCHILARI UCHUN O'ZBEKISTONDA YARATILGAN IMKONIYATLAR	321
86.	Кулманова Роҳила Эшбутаевна АЛИШЕР НАВОЙИ АСАРЛАРИДА МАЪНАВИЯТ ТАЛҚИНИ	323
87.	E.A.Jumaniyozov MOTURIDIYA AQIDAVIY TA'LIMOTI ASOSCHISI ABU MANSUR MOTURIDIYNING HAYOT VA IJOD YO'LI	325
88.	Донабоева Дилноза КИТОБСИЗ КИШИ ЎЗИНИ АНГЛАШИ МУМКИН ЭМАС!	328
89.	Madraimova Muhabbat Shamurotovna «ALPOMISH» DOSTONIDA TASVIRIY VOSITALAR (MUBOLAG'A)NING QO'LLANILISHI	330
90.	Махбубахон Собирова ИЛИМ-ФАН ТАРАҚҚИЁТИДА ОЛИМА АЁЛЛАРНИНГ ЎРНИ	333
91.	Davronova Zarnigor Jabbor qizi ANTRAPONIMLARNING USLUBIY XUSUSIYATI	337
92.	Отахонова Мухайёхон ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ Ш.МИРЗИЁЕВ ТОМОНИДАН ДЕМОКРАТИК ИСЛОҲОТЛАРНИ ИЗЧИЛ ДАВОМ ЭТТИРИЛИШИ	339
93.	Хусанова Хайринисо Тайиrowна	342

ЎЗБЕКИСТОНДА ИЖТИМОЙ ҲИМОЯ ТИЗИМИ ИСЛОҲОТЛАРИ		
94.	Махмудов Тохиржон Олимжанович МАМЛАКАТИМИЗДА ЛИБОС КИЙИШ МАДАНИЯТИНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА МОДА ИНДУСТРИЯСИНИ ТАЪСИРИ	348
95.	Рухсора Тўлабоева ҚАҲРАМОН РУҲИЙ ОЛАМИ – ЁЗУВЧИ ДУНЁҚАРАШИ ИФОДАСИ	352
96.	Махмудова Zulxumor Ikromjon qizi HOZIRGI ZAMON UCHUN NAQSHBANDIYA TARIQATI	355
97.	Malika Bekiyeva FRAZEOLOGIZMLAR – O'ZBEK XALQINING MADANIYATINI IFODALOVCHI TIL DURDONASIDIR	358
98.	Джураева Феруза Шукуровна ХИТОБА ВА БАЛОҲАТ	362
99.	Obidova Fotima Avazbek qizi BUYUK AJDODLARIMIZNING ILM-FAN TARAQQIYOTIDA TUTGAN O'RNI	366
100.	Раметуллаев Инаятулла ЖАСЛАРҒА ТИЙИСЛИ МӘМЛЕКЕТ СИЯСАТЫНДА ЖЕРГИЛИКЛИ МӘМЛЕКЕТ ХӘКИМИЯТИ ОРГАНЛАРИНЫҢ ОРНЫ	368
101.	Зокиров Дилшод Абдуғани ўғли ЎЗБЕКИСТОН ТАШҚИ СИЁСАТИНИНГ ЭНГ ЯНГИ ДАВРДАГИ ХУСУСИЯТЛАРИ	371
102.	Usmonova Yulduz Faxriddin qizi MUHAMMAD YUSUF IJODIDA VATAN TARANNUMINING IFODALANISHI	374
103.	Абдуманнонов Хожиакбар Акмалжон ўғли ЖАҲОН БАДИЙ АДАБИЁТЛАРИ НЕГИЗИДА ЯРАТИЛГАН СУНЪИЙ ТИЛЛАР ТАҲЛИЛИ	377
104.	Мунира Хамдамова Бадриддин қизи ХУШОМАДНИНГ ПРАГМАТИК АСПЕКТИ	381
105.	Karimov Ahadjon ABU MANSUR AL-MOTURUDIY	384
106.	Умида Махмудова Урал қизи РЕКЛАМА МУСТАҚИЛ ДИСКУРС СИФАТИДА	387
107.	Olimjonov Davronbek Zoxidjon o'g'li VATANIDAN QUVG'IN QILINGAN - MESXETI TURK, KURD VA XEMSHILLAR	392
108.	Pardayeva Sitorabonu Zohidjon qizi, Otajonov Habibulla Shermuhammad o'g'li, Sultonova Hulkar Ahmat qizi EFFECTIVE ORGANIZATION OF YOUTH LEISURE IN THE MODERN WORLD	399
109.	Музробжон Абдуллаев, Нафиса Абдуллаева “БОБУРНОМА”ДА МАСОҲА ВА УЗУНЛИК ЎЛЧОВ БИРЛИКЛАРИ	403
110.	Зафар Нажмиддинов ҲАНАФИЙ ФАҚИҲИ МАҲМУД АЛ-ЛОМИШИЙ ВА УНИНГ ИЛМИЙ МЕРОСИГА ҚИСҚАЧА НАЗАР	406
111.	Феруза Қўчқарова, Хожиакбар Мухаммаджонов КОНЦЕНТРИЗМ ТАМОЙИЛИ АСОСИДА ТАНЛАНГАН ТАЪЛИМ МАЗМУНИНИНГ СОЦИОЛИНГВИСТИК ВА ПЕДАГОГИК ЖИҲАТЛАРИ	410
112.	Rasulova Dilfuza Sayfiddinovna FEATURES OF THE FORMING TOURIST DEMAND AND SUPPLY	415
113.	Avazov Shukurullo	419

	ТАЛАБА-ЁШЛАР МАЪНАВИЯТИНИ ЮКСАЛТИРИШДА ИЛМ-МАЪРИФАТНИНГ ЎРНИ	
114.	Наврўзов Сапарбой БУЮК СЕЛЕКЦИОНЕР ОЛИМ АКАДЕМИК Н.И.ВАВИЛОВ ТАДҚИҚОТЛАРИДА ХОРАЗМ ДЕХҚОНЧИЛИК МАДАНИЯТИ ТАРИХИ	421
115.	С.Р.Чўллийев ЎЗБЕКИСТОН ИННОВАЦИОН РИВОЖЛАНИШИДА ВЕНЧУР ИНВЕСТИЦИЯЛАШНИНГ МОЎЖИЯТИ ВА АҲАМИЯТИ	425
116.	Ахмедов Дилшодбек ЎЗБЕКИСТОНДА “ҚУЛОҚ” ХЎЖАЛИКЛАРИНИНГ САЙЛОВ ХУҚУҚИДАН МАҲРУМ ҚИЛИНИШИ	429
117.	Sabohat ABDURAHIMOVA SIROJIDDIN SAYYIDNING POETIK MAHORATI	433
	JISMONIY MADANIYAT	
118.	Xoliqov Umidjon Kuchqarovich SHAHMAT O'RGATISH JARAYONI VA UNING BOSHLANG'ICH SINF O'QUVCHILARNING MANTIQUIY FIKRLASH	437
119.	Бахтиёр Холмирзаев ЁШ СПОРТЧИЛАРНИ МАЪНАВИЙ ЖИҲАТДАН ТАРБИЯЛАШДА «АЛПОМИШ» ДОСТОНИДАН ФОЙДАЛАНИШ	441
120.	Otajonov Shuhrat Jumanazarovich MILLIY KURASH VA HARAKATLI O'YINLAR JARAYONIDA MILLIY VA UMUMINSONIY QADRIYATLARNI SHAKLLANTIRISH	449
121.	Ф.А.Зарипова ЎҚУВЧИЛАРНИНГ САКРОВЧАНГЛИК ҚОБИЛИЯТИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ	452

HOZIRGI ZAMONDA AUTIZMLI BOLALARNING TA'LIM-TARBIYA MUAMMOSI

Axrorova Sevinch Abrorovna
axrorovasevinch_1994@mail.ru
JDPI

Mamlakatimizda imkoniyati cheklangan va alohida yordamga muhtoj bo'lgan avlodni tarbiyalash uchun zarur shart-sharoitlarni yaratish, XXI – intellektual qadriyatlar ustuvorlik qiladigan asr ekanligini e'tiborga olgan holda Vatanimiz o'g'il va qizlarini har tomonlama barkamol shaxslar etib shakllantirish borasidagi keng ko'lamli chora-tadbirlarning komplekslari amalga oshirilmoqda. Mavjud ta'lim-tarbiya tizimini tubdan isloh qolosh, uni zamon talablari darajasiga ko'tarish, milliy kadrlar tayyorlashning yangi tizimini barpo etish, kelajak uchun barkamol, salohiyatli avlodni tarbiyalash maqsadida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 7-fevraldagi PF-4947-sonli 2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning Harakatlar Strategiyasida "Aholini ijtimoiy himoya qilish, nogiron va aholining boshqa ehtiyojmand toifalarini Davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash" ni kuchaytirishga alohida e'tibor berilishi muhim ahamiyat kasb etadi. Defektologlar uchun katta ahamiyatga ega bo'lgan "Nogironligi bo'lgan shaxslarni Davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 1-dekabrda PF-5270-sonli farmoni va biz defektologlarning faoliyatiga tegishli bo'lgan boshqa me'yoriy-huquqiy hujjatlarda belgilangan vazifalarni hal etishda mutaxassis defektologlarning muayyan darajada o'rni katta.

O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonunning 23-moddasiga binoan psixik va jismoniy muammolari bo'lgan bolalar va o'smirlarni ta'lim olishi hamda sog'ligini muhofaza qilish uchun qulay shart-sharoit yaratish maqsadida maxsus ta'lim muassasalari tashkil etilgan.

Hozirgi kunda Respublikamizda alohida yordamga muhtoj bolalar va o'smirlar ta'limi, ularning nuqson turlari hamda uning darajalarini inobatga olgan holda maxsus ta'limning 8 yo'nalishi bo'yicha:

- 1) Eshitish kamchiliklariga ega bo'lgan bolalar (kar, zaif eshituvchi bolalar, kech kar bo'lib qolgan bolalar);
- 2) Ko'rish qobiliyatida kamchiligiga ega bo'lgan bolalar (ko'r, zaif ko'ruvchi bolalar);
- 3) Aqli zaif bolalar;
- 4) Og'ir nutqiy nuqsonlari bor bolalar;
- 5) Harakat-tayanch a'zolarida kamchiliklari bo'lgan bolalar;

- 6) Ruhii rivojlanishi orqada qolgan bolalar;
- 7) Rivojlanishida murakkab ko'p nuqsonli bolalar;
- 8) Autizimli bolalar bilan olib boriladigan korreksion ta'lim tashkil etilgan.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 1-avgustdagi F-5006-sonli farmoyishi bilan tashkil etilgan "Nogironligi bo'lgan shaxslarni Davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash tizimini tubdan takomillashtirishga qaratilgan takliflarni tayyorlash bo'yicha komissiya" tomonidan nogironlikni barvaqt aniqlash va oldini olish, nogironligi bo'lgan shaxslarga tibbiy-ijtimoiy yordam ko'rsatish, ularni kasbga o'qitish va ishga joylashtirish sohasidagi ishlarning ahvoli kompleks va chuqur o'rganildi. Davlatimiz rahbari yosh avlod tarbiyasining birinchi va muhim bo'g'ini bo'lgan maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratmoqda. 2017-yil 16-avgust va 19-oktyabr kunlari bo'lib o'tgan yig'ilishlarda bu masala atroflicha muhokama qilingan edi. 2017-yil 30-sentyabrda Prezidentimiz tomonidan "Maktabgacha ta'lim tizimi boshqaruvini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi farmoni hamda "O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim Vazirligi faoliyatini tashkil etish to'g'risida"gi qarori qabul qilindi.

Mamlakatimizda autizm muammosini hal etishda ushbu bolalar tomonidan atrof-muhitni qay darajada idrok etilishini o'rganmay turib, ularning kuchli tomonlari va zaif jihatlarini, boshqacha aytganda, muammolarini aniqlay olmaymiz. Autizimli bolalarning hayoti davomida duch kelayotgan sensor, ijtimoiy va emotsional qiyinchiliklari axborotlarni idrok qilishdagi individual o'ziga xosliklari bilan bog'liqdir. Bolalar autizmi turli shakllarda, aqliy va nutqiy rivojlanishning turli darajalarida namoyon bo'ladi, shu sababli autik bolalarni maxsus va umumta'lim maktabgacha ta'lim tashkilotlarida, yordamchi maktablarda uchratish mumkin. Hamma joylarda bunday bolalar boshqa odamlar bilan o'zaro aloqa qilishda, muloqotda, ijtimoiy moslashishida juda katta qiyinchiliklarga duch keladilar. O'z vaqtida tashxis qilinmaslik va tegishli yordamning, atrofda gilarining xayrixohligi va to'g'ri qo'llab-quvvatlashining mavjud emasligi tufayli autik bolalarning ko'p qismi "ta'limga qobiliyatli emas" deb topiladi va ijtimoiy jihatdan moslashmaydi. Ba'zi ma'lumotlarning ko'rsatishicha, autizimli bolalarda ko'pgina hollarda aloqa qilishning buzilishi mutizm ko'rinishida namoyon bo'ladi. Bunday bolalar bilan ishlash davomida ularning sensor impulslarini qayta ishlashi haqidagi bilimlarni to'plashimiz va ularga yordam qo'lini cho'zishimiz uchun kerak bo'ladigan vosita va usullarni topishimiz darkor.

Autizimli bola bilan ish olib borishda oila jamoasi markaz hisoblanadi. Oilaning pozitsiyasi faol bo'lmasa, uning yaqinlari faqatgina passiv-achinish pozitsiyasida bo'lsa bunday bolaga yordam berish qiyin bo'ladi. Autizimli bolaning bir butun rivojlanishi buzilga va uni to'g'ri yo'lga solish uchun uning butun hayotini maxsus tashkil etish lozim, maishiy odatlarning barcha mayda tomonlari ham e'tiborga

olinishi kerak. Ayniqsa, autizimli bolaning yaqinlarini doimiy hissiy qo'llab-quvvatlashi va ularning bola bilan birgalikdagi intilishlari muhimdir. Autizimli bolaning korreksiyasi – bu hatto davolov rivojlantiruvchi ta'lim, alohida psixik doiralar, muammolar, funksiyalar (idrok, motorika, tafakkur yoki nutq) ustida ishlash emas, balki davolovchi tarbiya - bola bilan birgalikda kundalik hayotni asta-sekin anglash, uni o'zaro harakatini faollashtirishga undash, bu faollik amalga oshiriladigan hayotning shakllarini egallashga yordam berishdir.

Hozirgi kunda butun dunyoda alohida yordamga muhtoj bolalarni o'rganish, ulardagi nuqsonlarning kelib chiqish sabablari, rivojlanishi, ularning oldini olish, maxsus yordamga muhtoj bolalarga ta'lim-tarbiya berish, ulardagi nuqsonlarni tibbiy-psixologik-pedagogik korreksiyalash bo'yicha olib borilgan ishlar sanoqlidir. AQSHda 1996-2007 yillarda bolalar autizmi mustaqil nuqson sifatida ancha ko'p miqdorda hisobga olindi. Butun dunyo olimlari autizmga chalingan shaxslarni asosan 4ta guruhga bo'lib o'rganishmoqda:

- 1-guruh: Ilk yoshdagi bolalar autizmi (2 yoshgacha bo'lgan bolalar)
- 2-guruh: Bolalar autizmi (2-11 yoshdagi bolalar)
- 3-guruh: O'smirlar autizmi (11-18 yoshdagi bolalar)
- 4-guruh: Kattalar autizmi.

Sensor axborotlatni qayta ishlash buzilishining ko'pgina simptomlari autizmga xarakterlanadi. Atrof-muhit bilan o'zaro aloqada autizimli bolalar sezilarli darajada qiyinchiliklarga duch kelishadi. Autizimli bolalarning intellektual rivojlanish imkoniyatlari turlichadir: intellektual jaroyonlarni aqli zaifligidan to psixik rivojlanishni yengil orqada qolishi hamda qaysidir iste'dod qobiliyatining o'ziga xos ko'rinishini rivojlanishidir.

Ma'lumotlarga ko'ra hozirda dunyodagi har 88ta bolaning birida autizm kuzatilishi mumkin.

So'nggi 3yil davomida O'zbekistonda bu ko'rsatkich 20 foizga ko'paygan. Autizimli bolalarni korreksiyalash bo'yicha O'zbekistonda birinchi xususiy "Shukrona Ta'lim" maktabi 2018-yilning sentyabr oyida o'z faoliyatini yuritishni boshlagan. Ushbu maktabda autizm tashxisli bolalarga oligofrenopedagogika va korreksion pedagogikadan tashqari, butun dunyo tan olgan "Xulq-atvorning amaliy tahliliy metodikasi" – ABA (Applied Behavior Analysis) terapiyasi yo'nalishi bo'yicha ishlar, amaliy mashg'ulotlar olib boriladi. Bunda mutaxassislar muloqotga kira olmaydigan bolalar bilan Peks terapiya yordamida mashg'ulotlar olib borishadi. Autizm bu kasallik emas, balkim bu ruhiy holat. U insonning umrining oxirigacha saqlanib qoladi, biz mutaxassislar autizimli bolalarni tibbiy-psixologik-pedagogik jihatdan jamiyat hayotiga moslashtiramiz.

Autizimli bolalarning individual xususiyatlaridan kelib chiqqan holda, kompleks ta'sir jarayonlarini – terapiyalarni olib boramiz: a) guitensiz dieta; b)